
CMW rapport 17 januari 2017

Commissie Monitoring Westerschelde (CMW)

Datum: 17/01/2017

Locatie: Bergen op Zoom

Betreft: "Derde Verruiming Schelde: Voortgangsrapport data 2014-2015" (8 december 2016)

Onze ref.: verslag/CMW.20170117/jmo

Aanwezig: J. Berlamont (voorzitter) (JB), J. De Rouck (JDR), P. Herman (PHe), P. Hoekstra (PHo), T. Moens (TMO); C. Van Rhee (CVR), J. Monbaliu (secretaris) (JM)

Aanwezig voor toelichting rapport: Chantal Martens (CM), Gert-Jan Liek (GJL), Davy Depreiter (DDP)

Deel 1 van de vergadering: toelichting over rapporten

Er liggen 3 rapporten voor in het kader van het Monitoring programma Flexibel Storten

- Voortgangsrapportage 2014-2015: Data- en analyserapport
- Voortgangsrapportage 2014-2015: Syntheserapport
- Memo bovenstrooms storten

In de "Memo bovenstrooms storten" wordt aangegeven dat het sedimenttekort toeneemt in oostelijke richting. In de vergunningen is momenteel opgelegd dat de baggerspecie bij een te kleine capaciteit binnen dezelfde macrocel, enkel in de stroomafwaarts gelegen macrocellen mag worden gestort. De memo uitgewerkt door Deltares beschrijft dat er op basis van de beschikbare inzichten en kennis geen onderbouwing is voor deze beperking. Er wordt geconcludeerd dat het stroomopwaarts terugstorten eerder voordelen dan nadelen kan opleveren. *De vraag aan CMW is of ze achter het besluit van de nota kan staan.*

Wat betreft het voortgangsrapport, zijn *de vragen naar CMW toe of de komende jaren met behulp van dezelfde uitgangspunten verder kan gewerkt worden, nl.:*

- Plaatranden maximaal benutten (wel rekening houdend met het voorzorgsbeginsel t.a.v. mogelijke ophoging van waardevolle arealen, en zodanig dat het meergeulenstelsel niet in het gedrang komt).
- Specie gelijkmatig doorheen de tijd verspreiden in de hoofd- en nevengeulen.

Hieronder worden enkele punten aangehaald die aan bod kwamen in de toelichting:

- Met "gelijkmatig" wordt bedoeld om zowel in ruimte als in tijd zo goed mogelijk te spreiden.

- Er wordt geprobeerd zo hoog mogelijk te dumpen (er is nu ook een proefproject met rainbowen). De uitvoering is maatgevend. DDP merkt op dat bij de uitvoering ook rekening wordt gehouden met de verwachte evolutie door “natuurlijk” transport.
- PHe wijst op de analyse van hoog- en laagwaters. De huidige trend is dat de stijging in hoogwaterstanden in Antwerpen dubbel zo snel is als de zeespiegelstijging. Hij stelt daarbij de vraag of de MER dat heeft voorspeld, of heeft de MER voorspeld dat die trend ging verminderen? Het is belangrijk om te weten wat we eigenlijk willen toetsen. Is het aftoetscriterium dat de situatie niet sneller versnelt dan de evolutie in 2009 (methodiek) en is dat consistent met de MER? Zijn we overtuigd dat we aftoetsen aan hetgeen we wensen af te toetsen? Gaan we er mee akkoord dat die negatieve evolutie aanvaardbaar is?
- JB merkt op dat dit twee verschillende vragen zijn: is de evolutie aanvaardbaar op zich? En heeft de derde verruiming daartoe bijgedragen?
- NB PHe: moeten we hier wel een waardeoordeel vellen over de ontwikkeling van de hoogwaterstanden of zakelijk constateren dat de ontwikkeling van de hoogwaterstanden mogelijk afwijkt van de voorspellingen volgens de MER, en er vervolgens op wijzen dat deze trend belangrijke gevolgen kan hebben voor het systeem en de veiligheid?

Vanuit CMW komen 2 vragen waarop een antwoord moet geformuleerd worden:

- 1. waarmee is er destijds akkoord gegaan met betrekking tot de stijging van hoogwaters?*
 - 2. moet dat akkoord eventueel bijgesteld worden?*
-

- Op de vraag naar tijd tussen stortingen wordt geantwoord dat dit plaatsafhankelijk is, bv. op Walsoorden is dat jaarlijks, terwijl dat op Hoge Platen West bijna continu is. Er wordt daarbij opgemerkt dat de zones waarin regelmatig gestort wordt ecologisch niet (meteen) waardevol zijn omwille van de hersteltijd van populaties en gemeenschappen. Het is op die manier mogelijk dat ecologisch potentieel waardevol (want laagdynamisch) areaal wordt bijgecreëerd, maar dat de ecologische potentie van dit areaal vooralsnog niet wordt benut door de herhaalde fysische verstoring als gevolg van nieuwe plaatrandstortingen.
- In het rapport wordt vermeld dat men is gestopt met de systematische vogelmonitoring. De vraag is of we ervan mogen uitgaan dat de trend negatief is, of op zijn minst niet positief (gelet op de tendensen van de laatste systematische monitoring momenten, en van de meer fragmentarische recente data), tenzij er is aangetoond dat ze positief is, en dat er dus niet aan Natura 2000 is voldaan? Aan de groep monitoring moet gevraagd worden wat de motivering voor die beslissing was, alsook hoe de steekproefgebieden voor de nieuwe monitoring zijn gekozen. Vanuit Directie Zeeland wordt niet bepaald wat MWTL (Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands) doet, maar de vraag kan wel gesteld worden.

CMW dringt aan om toelichting te vragen bij de reden waarom gestopt is met de systematische vogel monitoring en bij de mogelijke impact hiervan op de interpretatie van de trends in de gerapporteerde aantallen.

CMW dringt ook aan op gerichte benthos- en vogelmonitoring van minstens een aantal nieuw gecreëerde laagdynamische arealen, om een correcte inschatting toe te laten van de mate waarin het ecologisch potentieel van deze waardevolle arealen ook effectief wordt gerealiseerd.

Verdere afspraken

- Rapportering Agenda van de Toekomst (AvdT). Vanuit CMW wordt gevraagd naar een overzicht van wat daar gebeurt. Er is ook de vraag om te verwijzen naar bevindingen/verworvenheden uit de AvdT en die te integreren in de voortgangsrapporten/syntheserapporten. Wat is de link met het monitoring programma? Wat zijn de inzichten die ondertussen veranderd zijn? De informatie die de CMW krijgt is momenteel te fragmentarisch voor een correcte evaluatie van systeemtrends.
- T2015 rapportering
 - o Analyserapport T2015: april 2017: aanlevering conceptrapport
 - o CMW: mei-juni => **CMW leden hebben 31 mei 2017 in hun agenda gereserveerd**
 - o Volledig rapport eind augustus
- Op de vraag naar het rapport ecologische studie plaatrandstortingen, werd geantwoord dat er voor de zomer wellicht een rapport zal zijn over de ecologische validatie.
- In 2018 volgt dan het Evaluatierapport T 2015:
 - o Conceptrapport maart 2018
 - o CMW: april-mei 2018
 - o Eindrapport: eind juni 2018.

Deel 2 van de vergadering: discussiepunten CMW (enkel leden van CMW aanwezig)

Hieronder worden eerst de voornaamste opmerkingen en discussiepunten aangehaald die aan bod zijn gekomen tijdens de CMW vergadering. Daarna wordt ingegaan op de twee specifieke vragen die werden gesteld door de projectgroep flexibel storten en waarop een antwoord wordt verwacht.

Opmerkingen en discussie over het rapport:

1. Inhoudelijke commentaren / mening

De CMW apprecieert heel erg de leesbaarheid van het rapport. Zowel qua vorm als qua detaillering heeft men hier de juiste toon gevonden. Het discussiedeel is echter nog veel meer een samenvatting dan wel een synthese van de informatie en daardoor bestaat vooralsnog weinig inzicht in de causale verbanden tussen de verschillende ontwikkelingen.

Hieronder worden een aantal aandachtspunten en principiële bezwaren weergegeven waaraan toch de nodige aandacht moet besteed worden:

- Er wordt vastgesteld dat er bepaalde normen overschreden worden, maar er wordt niet aangetoond wat ermee gedaan wordt.

Suggestie CMW: bij elke vaststelling van normoverschrijding moet er een actieplan opgesteld worden om iets te doen aan die tekortkoming. Mogelijk worden verschillende alternatieven voorgelegd.

CMW denkt hier in de richting van een Overlegplatform Ecologisch Functioneren. Dergelijk platform kan nadenken over eventuele actieplannen om iets te doen aan de negatieve trends.

Toelichting vanuit CMW:

Er is een spanning tussen de ecologische toestand in het estuarium en het gevolg van de derde verdieping. De teneur van het voortgangsrapport neigt te veel naar de conclusie dat er duidelijk negatieve tendensen zijn maar dat deze niet kunnen worden toegeschreven aan de (derde) verruiming. De tendensen zelf worden dan niet verder geëvalueerd en in een bredere context geplaatst. De CMW is van oordeel dat bepaalde trends zorgwekkend zijn en dat die, ongeacht hun precieze oorzaak, remediëring vereisen. Het niet kunnen aantonen dat een bepaald effect duidelijk te wijten is aan de derde verdieping, mag niet geïnterpreteerd worden als een vrijgeleide om rustig verder te doen.

- Het is onlogisch en eigenlijk onaanvaardbaar dat ongeveer 1/3 van de totale baggeractiviteit/-volumes (namelijk dat van de havens) niet in het geheel van de sedimentbalansen worden opgenomen; dit is een belangrijk deel van het geheel aan sediment dat in het estuarium verplaatst wordt. Hetzelfde geldt voor zandwinning. Er is een niet overtuigende regeling getroffen om zandwinning in het oosten van de Westerschelde te compenseren met zandaanvoer naar het westen, terwijl onduidelijk is of dit zand ooit door natuurlijke processen naar de plaats van zandwinning kan komen. De argumenten om de zandwinning bij Schaar van Ouden Doel toch verder te zetten alhoewel het aantoonbare neveneffecten heeft op de Westerschelde afwaarts, zijn niet goed onderbouwd. *CMW pleit ervoor om alle ingrepen die betrekking hebben op de sedimentbalans van het estuarium onder het gemeenschappelijke beheer te brengen.*

- Er kan beter onderzocht worden hoe de ruimtelijke samenhang van de voortplanting van de getij amplitude in elkaar zit.
- Het is essentieel dat de ecologische evolutie van de plaatrand stortingen meegenomen wordt. Er zijn in het rapport elementen die suggereren dat plaatrand stortingen aan het eind van hun levensduur zijn gekomen. Er moet nagedacht worden over nieuwe (toekomstige) strategieën voor storten, zodat een werkbaar alternatief voorhanden is als de plaatrand stortingen niet kunnen worden verder gezet.
- Analyse en interpretatie is niet al te diepgaand:
 - o Beter link met onderzoek wenselijk (zie hoger); feedback vanuit onderzoek Agenda voor de Toekomst.
- De teneur van de voortgangsrapportage is eerder “het valt wel mee”, terwijl er toch heel wat punten zijn die mogelijk verontrustend zijn of die niet nader worden uitgezocht. Bij positieve evoluties (bv. zeehonden) wordt heel snel geconcludeerd dat de verdieping hierop geen invloed heeft gehad, terwijl niet uit te sluiten is dat het zonder verdieping heel anders had kunnen lopen. Bij negatieve evoluties wordt vooral gewezen op alternatieve verklaringen, maar zonder diepgaande causale analyse. Er zijn zorgwekkende negatieve tendensen, bv. in sommige vogelbestanden en kokkels, die meer aandacht vragen. Op het vlak van ecologie – in het bijzonder benthos en avifauna – beperkt het rapport zich nadrukkelijk tot het rapporteren van gegevens. Voor een interpretatie wordt verwezen naar de studie ‘Ecologische Validatie Plaatrand stortingen’. Het is belangrijk dat de CMW ten gepaste tijde inzage krijgt in die studie om op die manier een meer gefundeerde evaluatie van het aspect ‘ecologie’ in de voortgangsrapportage te kunnen maken.
- Een aantal aspecten zou op een veel coherentere manier moeten aangepakt en onderzocht worden, zoals de toename van de sedimentconcentraties en de afname van chlorofyl en de mogelijke samenhang tussen die beide. De toename van de concentratie van sedimenten is toch enigszins verontrustend, al is het eerder lokaal (over een bepaald stuk). De verandering in het verticaal profiel is vrij coherent. Wat zijn de oorzaken? Wat is de slibbalans? Het is daarbij belangrijk dat variabelen consistent worden gebruikt (bv. hoe worden jaargemiddelde concentraties bepaald?). De afname van chlorofyl wordt volledig toegewezen aan de toenemende invloed van grazers, maar daarvoor wordt helemaal geen evidentie aangebracht.
- Een ander voorbeeld waar een mogelijke samenhang tussen verschillende systeemcomponenten niet wordt aangehaald is de negatieve trend van de kokkels. Deze is opvallend en past niet in een bredere nationale trend (in de rest van Nederland is er een negatieve trend geweest maar is die al geruime tijd terug omgebogen). De mogelijkheid dat die afname in de Westerschelde verband houdt met een verhoogde concentratie gesuspendeerd materiaal (SPM, bv. Vlissingen en Schaar van Ouden Doel) en een lagere fytoplanktonproductie (bv. Terneuzen) en/of fytoplankton/SPM-ratio wordt niet vermeld. Nochtans past ook de toename van nonnetjes in een scenario waarbij er een evolutie plaatsvindt naar minder op pelagische en meer op benthische primaire productie gebaseerde biomassa van macrobenthos.

- Het stopzetten van de systematische vogel monitoring kan ervoor zorgen dat bepaalde trends niet meer waargenomen worden en men dus zelfs niet meer kan zien dat iets in de negatieve richting evolueert.
- Het is belangrijk dat men aantoont dat de toename in (vooral laag dynamisch) areaal ook effectief positief is (nu is niet bewezen dat het gecreëerde areaal ook functioneert zoals het hoort).

Detailopmerkingen:

- p 10 , tabel 2.7: een vaststelling : de waarde 5.71 is duidelijk groter dan de voorgaande jaren
- p 14 fig 2.8: is er een relatie ? er is wel zeer veel spreiding
- p 17 fig 2.13: voor jaren na 2010 is er minder schommeling in de waarden; is de meetmethode veranderd?
- p 34 laatste par is onduidelijk, waar zie je wat beschreven is?
- p 35 tweede par , " veel specie verloren" : oorzaak ?
- p 95 midden blad een vraag ter info : waar wordt monster baggerspecie genomen ? in beun hopper?
- p 95 voorlaatste par; er wordt aanbevolen een overlap te voorzien als meettoestel verplaatst wordt; merk op dat het ook zeer nuttig is een overlap te voorzien als men van meettoestel verandert

Twee correcties dringen zich mogelijks op in het voortgangsrapport:

- p. 55, figuur 2-44: zijn de grafieken van zomergemiddelde en wintergemiddelde omgewisseld?
- p. 68, figuur 2-60 en 2-61: de eenheden bij de Y-assen lijken fout. Er is een vermoeden dat de rechterassen in mg / m^2 moeten i.p.v. in g / m^2 en dat de aantallen in de linkerassen gedeeld moeten worden door 100 om individuen / m^2 te krijgen (anders klopt de Y-as van figuren 2-62 en 2-63 niet).

Advies CMW op de specifieke vragen:

1. *Voorstel Overleg Flexibel Storten of de komende jaren met behulp van dezelfde uitgangspunten verder kan gewerkt worden, nl.:*

- Plaatranden maximaal benutten (wel rekening houdend met het voorzorgsbeginsel t.a.v. mogelijke ophoging van waardevolle arealen, en zo dat het meergeulenstelsel niet in het gedrang komt).
- Specie gelijkmatig doorheen de tijd verspreiden in de hoofd- en nevengeulen.

Advies CMW:

CMW adviseert om de plaatrandstortingen af te bouwen. Het is wellicht beter om onder de voorziene maximale stortingen (p.8 rapport) te blijven. Het besef groeit dat dit maar beperkte mogelijkheden heeft naar de toekomst toe. We zitten wellicht op het einde van de huidige strategie. Alternatieven moeten onderzocht worden (Agenda van de Toekomst). Men moet dus nu al scenario's onderzoeken/voorbereiden (die bv. ook de getijslag verminderen). Nu moet goed nagedacht worden om de komende periode van vergunningen voor te bereiden. Waar gaan we in de toekomst met dit zand en slib naartoe? Zijn de diepe putten in de hoofdgeul een alternatief?

2. *Memo stroomopwaarts storten*

Hoewel de nota niet overal direct begrijpbaar is (in Figuur 5 is het bijvoorbeeld niet direct duidelijk of dat met inbegrip van de baggerwerken is) heeft de CMW geen direct bezwaar om dit te proberen. Het is mogelijk een scenario naar de toekomst toe. Dit gaat best gepaard met onderzoek.